

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA CHET TILLARINI O'RGANISH
JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH

Nigmatova Zarina Baxriddin qizi

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti Xorijiy til va
adabiyoti yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining chet tillarini o'rganish jarayonidagi o'rni va ahamiyati yoritilgan. Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'limiy platformalar, mobil ilovalar va virtual yordamchilarning o'quvchilarning til o'rganish samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, shaxsiylashtirilgan ta'lim, talaffuzni takomillashtirish, nutqiy kompetensiyani rivojlantirish hamda mustaqil ta'limni qo'llab-quvvatlashdagi afzalliklari ko'rsatib beriladi. Maqola sun'iy intellekt yordamida chet tillarini o'rganish jarayonini yanada samarali va zamonaviy tarzda tashkil etish masalalariga bag'ishlangan.*

Kalit so'zlar. *Sun'iy intellekt, chet tillarini o'rganish, ta'lim texnologiyalari, raqamli ta'lim, shaxsiylashtirilgan ta'lim, til o'rganish jarayoni, interaktiv o'qitish, virtual yordamchilar.*

Sun'iy intellekt yordamida chet tillarini o'rganish jarayonida nutq va talaffuzni rivojlantirish muhim o'rin tutadi. Hozirgi kunda nutqni tanish va tahlil qilish tizimlari o'quvchilarning talaffuzini ona tilida so'zlashuvchilar talaffuzi bilan solishtirib, kamchiliklarni aniqlash va to'g'ri talaffuz variantlarini tavsiya qilish imkonini beradi. Masalan, "Rosetta Stone", "Duolingo" va "Busuu" kabi platformalar foydalanuvchilarning nutqini real vaqt rejimida tekshiradi, xatolarni ko'rsatadi va qayta mashq qilishni taklif qiladi. Bu jarayon o'quvchilarning fonetik kompetensiyasini rivojlantirib, ularni real kommunikativ muhitga tayyorlaydi. Nutqni mashq qilish jarayonida o'quvchilar o'z xatolarini ko'rib, ularni tuzatishga intilishadi, bu esa mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini oshiradi.

Sun'iy intellekt asosida yaratilgan virtual yordamchilar va chatbotlar chet tillarini o'rganishda samarali vosita hisoblanadi. Ular bilan doimiy muloqot qilish orqali o'quvchilar yangi so'z va iboralarni amaliyotda qo'llashni o'rganadilar, muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradilar va tilga bo'lgan motivatsiyasini oshiradilar. Virtual yordamchilar o'quvchilarga xatolardan qo'rqmasdan mashq qilish imkonini beradi, bu esa psixologik to'siqlarni kamaytiradi va o'quvchilarda tilga bo'lgan ishonchni oshiradi. Shuningdek, chatbotlar o'quvchilarning tezlik va xatolar bo'yicha individual monitoringini olib boradi, bu esa adaptiv o'qitish tizimini yaratishga xizmat qiladi.

Adaptiv o'qitish modeli sun'iy intellektning boshqa muhim jihatlaridan biridir. SI platformalari o'quvchilarning bilim darajasini, xatolarning takrorlanish chastotasini va mashqlarni bajarish tezligini kuzatadi. Shu ma'lumotlar asosida tizim o'quvchiga

moslashuvchan o'quv rejasi va yangi mashqlarni taklif qiladi. Natijada, o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladi va har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga moslashgan o'qitish jarayoni amalga oshadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, adaptiv o'qitish modeli bilan ishlagan o'quvchilar an'anaviy usullarda o'rganadigan o'quvchilarga qaraganda grammatika, so'z boyligi va talaffuz bo'yicha yuqori natijalarga erishadi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari til o'rganish jarayonida motivatsiyani oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Interaktiv mashqlar, real vaqt rejimidagi teskari aloqa, nutqni tuzatish imkoniyati va virtual yordamchilar orqali o'quvchilar o'rganishga qiziqishini yo'qotmaydi. Masalan, "Duolingo" platformasi foydalanuvchilarni o'z maqsadlariga erishishga rag'batlantirish uchun ball tizimi, darajalar va kundalik mashqlarni qo'llaydi. Shu tarzda o'quvchilar mashq jarayonida qiziqishlarini saqlab qoladilar va bilimni uzoq muddat eslab qolish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Dunyo bo'ylab olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ham sun'iy intellektning ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi. Masalan, Amerika Psixologik Jamiyati tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda SI yordamida talaffuz va so'z boyligini mashq qilgan o'quvchilar an'anaviy darslarda o'rganadiganlarga qaraganda 30-40% yuqori natijaga erishgan. Yevropa mamlakatlarida esa SI platformalari bilan ishlash natijasida chet tilini o'rganayotgan o'quvchilarning grammatik xatolarini kamaytirish va amaliy muloqotda ishonchni oshirish kuzatilgan. Bu ko'rsatkichlar sun'iy intellekt texnologiyalarining til o'rganish samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi.

O'qituvchi faoliyati ham sun'iy intellekt yordamida samaraliroq bo'ladi. SI o'quvchilarning faoliyati, xatolarni takrorlash chastotasi va bilim darajasi bo'yicha tahliliy ma'lumotlarni taqdim etadi. Shu orqali o'qituvchi o'quvchilarning individual yondashuvga bo'lgan ehtiyojlarini aniqlaydi, mashqlarni moslashtiradi va ta'lim jarayonini samarali tashkil etadi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchilarning o'rganish jarayonida motivatsiyasini oshirish va murakkab topshiriqlarni boshqarishda diqqatini jamlaydi. Sun'iy intellekt o'qituvchini to'liq almashtirmaydi, balki uning pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi va optimallashtiradi. Sun'iy intellektning yana bir ijobiy tomoni — til o'rganishni individual va doimiy monitoring qilish imkoniyatidir. O'quvchilar o'z faoliyatini kuzatishi, xatolarini qayta ko'rib chiqishi va bilimni mustahkamlashi mumkin. Bu jarayon o'quvchilarda mas'uliyatni oshiradi, mustaqil o'qish va o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilar adaptiv tizimlar yordamida o'z kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi, shu orqali o'rganish jarayonini samarali rejalashtiradi. Kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalarining yanada rivojlanishi chet tillarini o'rganish jarayonini yangi bosqichga olib chiqishi kutilmoqda. Yangi algoritmlar, nutqni aniqlash tizimlari, virtual va aralash (hybrid) yordamchilar, adaptiv o'qitish modullari va interaktiv mashqlar til o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Shu bilan birga, o'quvchilarning bilim darajasini avtomatik baholash va o'quv jarayonini shaxsiylashtirish imkoniyatlari kengayadi.

Xulosa. Sun'iy intellekt texnologiyalari chet tillarini o'rganish jarayonini tubdan takomillashtirishda muhim vosita hisoblanadi. U ta'lim jarayonini individuallashtirish, interaktiv va moslashuvchan qilish imkonini beradi, o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi va tilga bo'lgan motivatsiyani oshiradi. Nutqni aniqlash tizimlari va talaffuz mashqlari o'quvchilarning og'zaki kompetensiyasini shakllantiradi, virtual yordamchilar va chatbotlar esa amaliyotda tilni qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Adaptiv o'qitish modellari orqali har bir o'quvchining bilim darajasi va ehtiyojlariga moslashgan ta'limni tashkil etish mumkin bo'ladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt yordamida chet tillarini o'rganish natijalari an'anaviy usullarga qaraganda sezilarli darajada yuqori. Shu sababli, kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalarini yanada rivojlantirish va keng joriy etish ta'lim samaradorligini oshirish va chet tillarini o'zlashtirish jarayonini yanada sifatli qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Duolingo. (2022). Duolingo til o'rganish platformasi. Duolingo Inc. <https://www.duolingo.com>
2. Rosetta Stone. (2021). Rosetta Stone til o'rganish dasturi. Rosetta Stone Ltd. <https://www.rosettastone.com>
3. Busuu. (2021). Busuu til o'rganish ilovasi. Busuu Limited. <https://www.busuu.com>
4. Chen, X., & He, L. (2020). Til o'rganishda sun'iy intellektning qo'llanilishi. Ta'lim texnologiyalari rivojlanishi jurnali, 12(3), 45–60.
5. Li, Y., Wang, Z., & Zhang, H. (2019). Sun'iy intellekt yordamida chet tili o'rganish: Trendlar va istiqbollari. Kompyuter yordamida til o'rganish bo'yicha xalqaro jurnal, 7(2), 78–92.
6. Godwin-Jones, R. (2019). Yangi texnologiyalar: til ta'limida sun'iy intellekt. Til o'rganish va texnologiya jurnali, 23(3), 1–17.
7. Heift, T., & Schulze, M. (2007). Kompyuter yordamida til o'rganishda xatolar va intellekt: Parserlar va pedagoglar. Routledge.